

VERIFICAREA ȘI APRECIEREA CUNOȘTINȚELOR

MARIA BUGA

La Congresul educației și învățămîntului, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia faptul că „în centrul preocupărilor trebuie să stea ridicarea nivelului general al învățămîntului de toate gradele, asigurarea condițiilor ca școala să ofere tineretului cunoștințele cele mai înaintate, tot ce e mai nou și mai important în gîndirea și cunoașterea umană“. Acest imperativ al vremurilor noastre ne face să simțim mai mult răspunderea pe care o avem în pregătirea tinerei generații, angajîndu-ne la o mai mare activitate, astfel încît și în munca noastră, ca de altfel în toate domeniile vieții economice și sociale, să realizăm „trecerea la o nouă calitate“.

Pregătirea, formarea tineretului școlar ca „viitor al națiunii noastre“ este rezultatul strădaniei depuse și al modului exemplar cu care fiecare cadru didactic răspunde investiției de ordin politic, pedagogic, etic, de largă rezonanță cetățenească, umană, pe care este angajat să o ducă la îndeplinire.

Școala este un laborator complex de creație și educație comunistă, un instrument principal de formare a personalității umane. Aici se lucrează nemijlocit cu omul, în procesul devenirii sale, iar în final, rezultatele acestei activități sînt măsurabile în cunoașterea, în formarea deprinderilor de muncă, în convingerile cetățenești ale omului, capabil să se integreze în procesul vieții sociale.

În tot sistemul de muncă cu elevii, se impune un aport novator, concret și original. Cerința de a asigura cunoașterii metode prin care să dezvăluim elevilor logica și tehnica de utilizare a cunoștințelor nu este un lucru de rutină. Pentru a ne confrunța cu capacitatea pe care o au elevii de a acumula cunoștințele, de a ști să le prelucreze și apoi de a fi în măsură să le aplice cînd se vor găsi pe treptele împlinirii ca oameni ai muncii, ni se cere să facem „măsurarea“ „zestrei“ pe care o obținem în școală. Este ceea ce se numește în dicționarul didactic „verificarea și aprecierea cunoștințelor“.

Acțiunea de verificare este sistemul muncii de dirijare a asimilării cunoștințelor și deprinderilor, a formării și dezvoltării proceselor și însușirilor psihice proprii personalității elevului. Transmiterea mesajului pedagogic prin această latură presupune conlucrarea comună dintre profesor și elev, precum și găsirea de modalități pentru asigurarea celor mai bune rezultate în muncă.

Verificarea, ca activitate a noastră la catedră, vizează controlul permanent sau periodic în vederea cunoașterii muncii școlare, a sporirii

randamentului instructiv-educativ. Prin aceasta noi orientăm mersul activității elevilor, dirijăm și evaluăm momentele drumului parcurs de aceștia pentru asimilarea și consolidarea cunoștințelor.

Ca orice aspect al procesului instructiv-educativ, notarea ca și examinarea elevilor este o problemă importantă a muncii noastre. Ea comportă o deosebită răspundere educativă și socială, nota fiind un criteriu de selecție a valorilor social-umane, așa cum multiplele valori ale notei, ca act pedagogic al aprecierii, au o importanță deosebită în contextul activității cu elevii.

Cred că trebuie avut în vedere ca, în acest sistem de control și măsurare a performanțelor elevului, profesorul să nu reducă aprecierea numai la exactitatea și coerența răspunsurilor date de elev. Să se țină seama — mai ales — de angajarea proceselor intelectuale, capacitatea de gândire și exprimare, interesul și curiozitatea, puterea de a discerne, în sfârșit, de conținutul ideilor prezentate. Implicând cultura generală, opțiunile intelectuale și morale, precum și stările afective ale elevului, avem mai multă siguranță în cunoașterea pregătirii reale a elevului și deci asupra cunoștințelor, a personalității lui.

Examinarea și notarea sînt probleme importante în activitatea cu elevii. A adresa întrebări elevilor și a pune note cu ușurință, înseamnă o muncă de suprafață. Dacă în timpul orei de curs facem și ascultare pentru că ne trebuie note în catalog, aceasta nu se mai înscrie pe linia preocupărilor școlii de calitate. Cînd operăm cu cunoștințele elevilor, trebuie să avem în vedere și cantitatea, dar mai ales calitatea lor, interesul pentru obiectul nostru, nota reprezentînd un simbol al exigențelor, care stimulează dobîndirea de noi cunoștințe. Verificarea cunoștințelor ne confirmă rezultatul eforturilor noastre, gradul de pregătire al elevilor. Cum ne putem convinge dacă am reușit să le formăm capacitatea de a gândi creator, deprinderea de a cerceta, de a descoperi, de a fi inventivi, de a ști să ridice probleme și să găsească dezlegări? Răspunsul la aceste probleme de o deosebită importanță comportă implicații de ordin metodico-didactic.

Cînd facem verificarea? Mai rămînem la ideea că numai în prima parte a lecției? Fără discuție că limitarea numai la o asemenea construcție nu concordă cu învățămîntul activ. Atunci cînd se construiește și se derulează o lecție pe baza unei participări intense, active a elevilor, verificarea se face pe tot parcursul orei.

Dacă în verificarea și aprecierea cunoștințelor urmărim claritatea răspunsurilor, corectitudinea formulărilor, bogăția de idei, un anume mesaj educativ care să se degaje din ceea ce prezintă elevii, atunci din partea noastră se impune o anume manieră de a adresa elevilor întrebările, problemele, ideile pentru dezbateri. Acestea nu sînt deloc probleme ușoare și fără răspundere și aici se cere acea calitate, care se numește maiestrie pedagogică, ce are ca suport pregătirea pedagogică și de specialitate.

Verificarea nu trebuie să ne ofere situații din care noi să reținem că elevul este obișnuit să repete idei ale altora, să privească cele învățate fără curiozitate, fără spirit critic. Elevul să nu se găsească în

situația de a reproduce, de a asimila cuvînt cu cuvînt, fără a depune efortul necesar prelucrării, regîndirii. Nimic nu poate fi mai dăunător decît însușirea mecanică a unui conținut predat sau luat ca atare din carte.

Trecînd în revistă procedeele de realizare a verificării, le reamintim nu numai pe cele considerate tradiționale, ci adăugăm și altele, care se consemnează ca preocupări novatoare în munca didactică.

Verificarea orală se realizează permanent sau periodic, în cadrul orelor de curs, după o metodică proprie fiecărui profesor, prin sistemul de întrebări, discuții, analiză, dezbateri, comentariu etc., avîndu-se în vedere modalitatea în care elevul și-a însușit cunoștințele, materialul bibliografic recomandat. În cadrul unei atari verificări, se fac aprecieri asupra răspunsurilor, se notează și se fac evidențieri, trăgîndu-se concluzii asupra gradului de pregătire.

Verificarea scrisă, curentă și trimestrială, impune cerințe în plus în organizarea ei. Pentru teză este necesară o pregătire din timp, rezervarea unei ore pentru recapitulare (folosită tot ca verificare a cunoștințelor orale), pregătită prin recomandarea unui material tematic, însoțit de o bibliografie. Elevii primesc tema, ideile de orientare pentru pregătire, consemnate într-un plan, realizat de profesor în colaborare cu aceștia. La ora de pregătire a tezei nu este obligatoriu să se respecte acest plan, ca problematică, dar cadrul general al materiei trebuie să aibă orientarea dată.

Mijloacele prin care se finalizează o muncă la sfîrșitul unei etape școlare reprezintă o altă formă de verificare : examenul de treaptă sau bacalaureatul — în cazul liceului de filologie-istorie.

Să avem în vedere însă situații de verificare în care relația profesor-elev cunoaște o orientare nouă. Să realizăm o anume manieră de lucru, în care elevul să fie pus să formuleze întrebări pentru colegul lui, să fie angajat în procesul de elaborare, de construcție a problemelor puse în discuție. Experiența a confirmat că se pot crea situații, din care să desprindem seriozitatea în gîndire, capacitatea unor elevi de a ști să adreseze întrebări de conținut, cu logică și originalitate în construcție. Aceasta nu înseamnă de loc reducerea rolului nostru ca profesor. Totul se realizează sub observația, prin coordonarea și cu acordul profesorului. Este ceea ce numim colaborarea profesor-elev și în acest moment al lecției.

Preocuparea pe care o au cei mai mulți profesori de a antrena elevii care de obicei stau mai deoparte, acordîndu-le atenție și încredere în rezolvarea unor răspunsuri, făcînd aprecieri încurajatoare, este modalitatea de lucru prin care se urmărește să se realizeze, prin verificare și cuvîntul aprobator al profesorului, acea ambianță de lucru, de atragere a elevilor la actul de instruire și educare. Sigur, este ușor a lucra cu un nucleu de elevi pe care să-i ai permanent în ajutorul tău, în orice situație, însă atragerea celor mulți la realizarea orei de curs evidențiază marea artă de educator.

Problema importantă este ca, în condițiile școlii noastre, cînd se cere ca „tineretul școlar să învețe, să-și însușească tot ce este nou și înăntat în domeniul cunoașterii umane, să se pregătească temeinic pen-

tru a se încadra în producție, în activitatea economică și socială, pentru a deveni constructor conștient al socialismului și comunismului, militant activ pentru traducerea în viață a Programului partidului de făurire a unei noi societăți" (Legea educației și învățămîntului), să avem convingerea că toți elevii sînt în măsură să asimileze cu promptitudine cunoștințele prevăzute în programă.

Vorbind de faptul că orice oră de istorie trebuie să fie un act de creație al profesorului, mă gîndesc la faptul că și acest moment al verificării se cere să ofere un aspect de componență al originalității. Se impun mereu căutate modalități de a oferi altceva. În situația obișnuitului sistem al verificării orale, cel mai la îndemîna profesorului este de a formula întrebări care încep cu : „cînd ?“, „care ?“, „cum ?“ (cînd au avut loc luptele... ? ; care au fost cauzele răscoalei... ? ; cum s-a desfășurat revoluția din... ?). Cum ar fi totuși dacă am găsi alte și alte puncte de plecare în discuțiile cu elevii, discuții din care să avem o imagine mai amplă asupra nivelului lor de cunoștințe ? De cîte ori am încercat să punem pe elevi în fața unui document de partid, a unui izvor istoric, a unei afirmații, a unui diapozitiv, a unei planșe istorice sau hărți tematice, care să constituie un moment de plecare în alegerea unei probleme, care să angajeze mințile în descoperirea răspunsurilor, în găsirea argumentelor necesare ?

Vorbind de o participare activă și directă în procesul de învățare, consemnez aici cîteva idei, în legătură cu rolul ce-l are cabinetul de istorie în acest sens. Sigur că este vorba de un cabinet care să ofere un cadru eficient de lucru cu elevii, constituind un „laborator“ care este dotat cu toată „aparatura“ și în primul rînd mă gîndesc la cea științifico-documentară, precum și la cea audio-vizuală, iar funcționalitatea să-i fie permanent asigurată. Lecțiile le-am realizat mai atractive, mai interesante. Aici, în mai mare măsură, am pus în evidență procesele și fenomenele istorice pe care le-am studiat și pe care, împreună cu elevii, le-am scos în evidență, reușind să formăm reprezentări precise, științifice, elevii fiind în măsură să facă analize, să găsească soluții la problemele discutate și să formuleze concluzii. În fața unui panou istoric — care oferă imagini ale marilor voievozi ai țărilor române, alături de aspecte din importanțele bătălii pentru independență (Vaslui, Călugăreni etc.), însoțite de citate din documentele de partid și izvoarele istorice, la care se pot adăuga proiecții privind rolul pe care l-au avut masele populare în aceste lupte — se poate realiza o participare permanentă, de conținut, interesantă și eficientă. Folosirea mijloacelor de învățămînt de la care am pornit dezbaterea a avut darul de a spori posibilitatea de a scoate în evidență orizontul intelectual al elevilor, înțelegerea, puterea de motivare, de argumentare a problematicii puse în discuție (este vorba de tema : „Lupta pentru independență — constantă a istoriei patriei în secolele XV—XVI“, lecție realizată la clasa a XII-a).

Elevii realizează judecăți analizînd procesele istorice, înțelegînd în mod fundamentat evenimentele istorice. Participarea elevilor într-un asemenea cadru contribuie în mod substanțial la dezvoltarea capacității intelectuale, cultivă stări afective, împlinind astfel cerința importantă a

mesajului ce-l are istoria : educarea materialist-științifică, patriotică a elevilor.

Găsirea celor mai accesibile modalități de a face pe elevi să rezolve problemele puse în dezbatere, prin care se adoptă un stil propriu de lucru, dă un conținut nou, modern lecției, ne dă posibilitatea împlinirii acelei colaborări profesor-elev, creînd în același timp cadrul propice de verificare a elevilor.

Folosirea mijloacelor de lucru documentare are rol educativ-formativ asupra elevilor. Ei se găsesc astfel pe poziția începutului de cercetare, deprinzîndu-se cu seriozitatea în muncă, în gîndire și elaborarea construcțiilor, aducîndu-și astfel o parte din contribuție într-un asemenea act de creație — lecția modernă.

Posibilități de verificare și apreciere a cunoștințelor în cadrul unei lecții de dobîndire a cunoștințelor se pot crea. Am în vedere nu numai asigurarea unei participări atente a elevilor la oră, dar și realizarea verificării în contextul acestui gen de lecție. De exemplu, la tema „Dezvoltarea culturii în anii 1848—1878“ (clasa a IX-a), la începutul orei, am dat elevilor de rezolvat două probleme :

1. În ce măsură aportul istoriografiei poate fi considerat contribuție de valoare la tezaurul culturii naționale, alături de alte componente ale științelor ; și
2. Care sînt argumentele prin care se poate motiva că literatura epocii este o armă de luptă pentru realizarea obiectivelor sociale și naționale.

Această modalitate folosită la oră a angajat colectivul de elevi la o urmărire cu mare atenție pe tot parcursul lecției, pentru a putea culege din comunicare ceea ce se cerea, completînd cu materialele documentare, găsite pe masa de lucru a fiecăruia. După prezentarea făcută de profesor, oferindu-se un timp de 5—7 minute pentru munca independentă, s-a trecut la elucidarea problemelor enunțate.

Exemplific, în continuare, cu altă modalitate de verificare, pe calea scrisului. După ce am predat lecția „Evoluția vieții economico-sociale“ din cadrul temei „România între anii 1878—1900“ (clasa a IX-a) — în care am folosit retroproiectorul pentru scheme comparative, privitor la „începutul revoluției industriale“ și la „situația agriculturii românești“, la care am adăugat izvoare istorice pentru fundamentare științifică și planșe istorice cu aspecte ilustrative —, am dat o lucrare de verificare de 15 minute, înainte de încheierea orei. Am formulat două probleme cu grad de dificultate deosebit, ținînd seama de faptul că nu toți elevii au același ritm de gîndire și învățare, că au o anumită personalitate, care diferă de la individ la individ, deci evitînd situația de a-i trata în bloc. Pentru unii am oferit următoarea formulare : „Găsiți aspectele care să susțină ideea că, în perioada respectivă, exista un organism economico-social, caracterizat printr-un amestec distinct de elemente de capitalism și feudalism“. Pentru a doua grupă de elevi, am dat să răspundă la următoarea chestiune : „De ce problema agrară continuă să rămînă o problemă fundamentală a societății românești în perioada 1878—1900 ?“. Lucrarea de control a avut ca scop să evalueze atît cunoștințele anterioare, dar în același timp să solicite și capacitățile inte-

lectuale ale elevilor, puterea lor de analiză, de comparare, de generalizare și de concluzionare, posibilitatea realizării unor conexiuni, a interdependenței fenomenelor istorice din lecția tratată.

În acțiunea de modernizare și perfecționare a muncii didactice, colegii realizează tot mai mult verificarea pe tot parcursul lecției. La tema „Evoluția societății românești de la Unire la Independență”, în cadrul căreia se tratează „Dezvoltarea economică și socială”, în loc de a realiza o expunere, în care să se prezinte elevilor în ce a constatat acest proces de dezvoltare, ora se realizează pe baza sistemului de colaborare profesor-elev, oferindu-se prilejul de a se verifica cunoștințele elevilor anterior însușite, dar și puterea lor de a discerne, de a înțelege societatea în procesul evolutiv. Ne folosim de o schemă comparativă în tratarea lecției, făcînd apel la cunoștințele privind „Prefacerile economice și schimbările în structura socială în perioada 1848—1859”. Elevii evidențiază componentele și realizările vieții economice, precum și elementele de noutate ale vieții sociale, iar cu datele oferite de profesor, reprezentînd plusul în sectoarele vieții economice, înțeleg aspectele de acumulare în societate, în etapa istorică dată. Elevii mai pot face considerații prin analiza textelor documentare (ce pot fi puse la îndemîna fiecăruia în timpul orei), pe care să le integreze în problematica discuției, făcînd asocieri, comparații, deducții, lărgind fondul propriilor cunoștințe. Iată deci un alt aspect care ne oferă posibilitatea să verificăm, să valorificăm, să operăm cu aceste cunoștințe. În această situație, ca și în altele asemănătoare, se cere neapărat apreciată contribuția elevilor în desfășurarea orei, fie prin cuvîntul profesorului, care evidențiază calitatea participării, fie prin notare.

Verificarea orală se poate realiza pe tot parcursul orei, și nu numai atunci. Ni se oferă prilejul și cînd ne găsim cu elevii într-un muzeu, realizînd confruntarea cunoștințelor fie legat de o temă sau de analiza unei perioade, fie a unei probleme fundamentale. Acest lucru îl putem realiza și cu prilejul unei vizite la locuri istorice, a unor excursii realizate pe o temă anume de istorie. Consider că este un aspect care nu trebuie trecut cu ușurință cu vederea și se cere să fie mai mult luat în seamă, deoarece ni se dezvăluie mai mult acel contur al personalității elevului, preocuparea pentru ceea ce nu este obișnuit.

A aprecia cunoștințele înseamnă a scoate în evidență înclinația spre cunoaștere, spre cercetare, spre sfera preocupărilor dincolo de oră. De ce să ne gîndim numai la verificare și la notarea din timpul orei? Evaluarea nivelului de pregătire al elevilor se împlinește și prin sistemul lucrărilor scrise. Prin acestea urmărim modul în care și-au însușit cunoștințele prevăzute în programa școlară, avînd în vedere însă să îndepărtăm și eventualele lipsuri în pregătirea elevilor. Pentru aceasta se impune să realizăm anume cerințe în elaborarea probelor, să verificăm cu atenție lucrările și să acordăm grijă analizei rezultatelor.

Punînd în discuție problema modalităților de verificare și notare a elevilor, am opina mai ales spre cea a lucrărilor scrise care oferă condiții mai bune pentru valorificarea cunoștințelor, realizarea unor creatoare contribuții personale, dînd posibilitatea sporirii încrederii

în forțele lor a unor elevi mai timizi, care în condițiile examinării orale se simt stinjenți de filtrul multiplu; prin care trebuie să treacă cunoștințele deținute de ei. Ori, în lucrările de verificare ei găsesc un mai bun cadru de a arăta cât știu și cum știu. În ceea ce ne privește, trebuie să reflectăm cu mai multă grijă în legătură cu formularea problemelor date. Este important de a lucra și aici diferențiat, considerând că noi cunoaștem particularitățile de la clasă la clasă, de la grup de elevi la alt grup și chiar de la elev la elev. Aceasta cere un deosebit discernămint, o pregătire deosebită, așa cum facem pentru lecția în întregime.

Obişnuiesc ca, la orice început cu un colectiv de elevi, să dau o lucrare de verificare, care să aibă în vedere nivelul de pregătire al acestora și aceasta s-a dovedit eficace. Aceste lucrări sînt date în funcție de vîrstă : pentru clasa a V-a, să cunosc modul în care posedă noțiunile istorice de bază ; pentru clasa a IX-a, să am o orientare asupra vocabularului istoric și a înțelegerii unor probleme fundamentale ale istoriei. Lucrarea pentru clasa a XI-a vizează gradul de înțelegere al încadrării istoriei românești în istoria universală. Sigur că, în legătură cu problemele date, sînt alese cîteva pentru orientare, aici subiectele fiind aceleași pentru toți elevii.

Alt moment folosit pentru lucrarea de verificare este ales după o perioadă de timp, după ce am reușit să lucrez cu elevii și să-i cunosc, avînd posibilitatea să formulez probleme de dificultate variată, în funcție de nivelul de pregătire, de maniera de lucru a elevilor, de ușurința sau greutatea cu care pot să rezolve respectivele probleme. Mă interesează să urmăresc posibilitatea de gîndire aprofundată, maniera în care pot să dea cadru unor evenimente istorice, deosebit de importante. Am în vedere să depistez și unele lacune în bagajul de cunoștințe, în puterea de a discerne. Lucrările le dau în contextul unei lecții, așa cum am exemplificat mai sus, sau după predarea unei teme. La formularea problemelor de verificare, am avut în vedere ca acestea să reflecte cunoștințele prevăzute de programă, să solicite capacitățile personale intelectuale ale elevului, ținînd seama ca la apreciere să am în atenție în primul rînd calitatea răspunsurilor, luînd în considerare aspectele formative ale pregătirii elevilor și apoi volumul cunoștințelor. Deci o lucrare de verificare a cunoștințelor în nici un caz nu trebuie confundată cu o înșiruire de date și fapte istorice, ci ea trebuie să realizeze armonios răspunsuri care să permită verificarea însușirii cunoștințelor, a capacității de a gîndi a elevului.

Ținîndu-se seama de faptul că lucrările scrise reprezintă un mijloc principal de verificare a gîndirii elevilor, pe baza cunoștințelor însușite, este potrivit ca profesorii să includă și această problemă în preocupările diverse ale muncii de perfecționare. Această idee, prezentă pe agenda de lucru a catedrelor, trebuie luată în discuție cu privire la subiectele ce vor fi date la lucrări, apoi felul de prezentare a cunoștințelor, asigurarea conținutului științific, capacitatea de cuprindere a tematicii, puterea de sistematizare, precum și viziunea unitară de notare. Se va

contura astfel o grijă mai deosebită, cu un efect de mai mare importanță, în munca noastră didactică.

Cunoscînd valențele educaționale și rolul aprecierii în formarea personalității elevilor, profesorilor de istorie li se cere tot mai multă grijă în realizarea cerințelor unei munci de conținut.

În modalitatea de apreciere se confirmă aspecte ale umanismului, devenind o calitate importantă în educarea în spiritul datoriei, cinstei, colaborării între elevi. Realizăm astfel evaluarea pe o anumită treaptă de pregătire a acestora.

O problemă importantă privind notarea este aceea care este legată de o anume muncă a noastră, prin care elevul trebuie făcut să se pregătească nu pentru notă, nu pentru a fi lăudat sau pentru a fi înaintea altora, ci totul trebuie făcut astfel, încît elevul să aibă satisfacția realizărilor, a simțului datoriei.

Acord o deosebită grijă aprecierii cunoștințelor, știind că reprezintă un mijloc de stimulare a elevilor, care contribuie la formarea și dezvoltarea capacității de a ști să-și măsoare valoarea cunoștințelor.

Dovedind obiectivitate în sistemul de evaluare al cunoștințelor, am în atenție ca notarea să aibă ca efect creșterea încrederii în puterea de muncă, în succesele școlare, dinamizînd în mare parte activitatea permanentă a elevilor.

Realizarea actului de notare satisface spiritul de dreptate, prin notă realizîndu-se și funcția selectivă în ierarhia elevilor, avînd ca criteriu situația reală a capacităților și însușirilor de care dispun elevii.

Am fost preocupată în a face ca nota să nu reprezinte numai un mijloc de măsurare a randamentului școlar, ci să realizeze efectele educative posibile. Discutînd nota pusă unui elev, reliefez capacitatea dovedită de el. În cadrul recomandărilor ce se cer pentru creșterea succeselor de viitor, vizez funcția dinamizatoare, spiritul de emulație, trăirile afective ce-și spun cuvîntul în relația profesor-elev și în stabilirea normelor vieții de grup, precum și cultivarea în rîndul elevilor a unor manifestări sănătoase, în a considera nota ca un indiciu al valorilor.

În orice caz, nu este potrivit ca, în acest sistem de muncă educativă, să manifestăm indulgență și inconsecvență în modalitatea de notare. Nota nu-și poate îndeplini rolul educativ dacă profesorul se dovedește excesiv de exigent. Exigența trebuie să pornească de la pregătirea sa, să se continue în lecții de ținută științifică și, pe baza unei asemenea munci, să se ceară rezultate și de la elevi.

Cel mai greșit în munca didactică este de a se folosi nota ca mijloc de pedeapsă, ca amenințare.

În practica noastră se ridică și unele probleme mai dificile. Iată, spre exemplu, nerespectarea ritmicității notării. Important în rezolvarea în bune condiții a acestei probleme este parcurgerea judicioasă a materiei și deci respectarea programei. A pierde o oră sau două, în condițiile predării cu o oră pe săptămînă, atrage după sine aglomerarea materiei și deci renunțarea la verificare în cadrul unor ore.

Numărul mare de elevi la o clasă ridică alte probleme. O anume situație este cînd lucrezi cu 43 de elevi și alta cînd sînt 36 în clasă. Se

mai poate discuta și în legătură cu alt aspect, și anume cel cunoscut în situația trimestrului al III-lea al anului școlar cu 8 săptămâni de activitate, din care 3 săptămâni de practică, rămânând pentru predare și ascultare 5 ore (una dintre ore fiind cuprinsă în perioada 1—4 mai) și o ultimă oră de curs în care nu se poate realiza notarea. Efectiv, sînt la dispoziție 3 ore pentru verificare și apreciere. În această situație, ce soluție am găsit? Am realizat o lucrare scrisă curentă prin care am asigurat o notă. Pentru a doua notă, atenția mi-a fost îndreptată în mod deosebit spre unii elevi cu probleme, care au fost mobilizați la răspuns în fiecare oră, pentru verificarea orală și notarea lor. În perioada de finalizare, celei mai mare părți a elevilor, pe care-i folosesc în construcția și desfășurarea obișnuită a orelor, le apreciez cunoștințele prin notă pentru activitatea orală depusă, cu argumentele necesare aduse în fața clasei.

O modalitate de verificare și apreciere a fost și cea de a da lucrări acasă, diversificate ca tematică, cu material bibliografic corespunzător, unele cu un plan tematic, dintre acestea fiind selectate și valorificate în cadrul unor acțiuni ale școlii (8 și 9 mai, 11 iunie etc.). Au fost lucrări care au reliefat capacitatea de selecție, dozarea și tratarea unui material istoric, însumînd munca unor elevi, și le-am folosit la notare.

Am folosit și sistemul de colaborare a unui colectiv la o lucrare, cu contribuții ale elevilor pe probleme. Și alte soluții pentru realizarea notării în condițiile unei asemenea situații, ca cea a trimestrului III, se mai pot găsi.

Discutarea lucrărilor, analiza rezultatelor acestora va avea darul să-i facă pe elevi să considere că dascălul lor a făcut un act de dreptate, în urma efortului scris, realizat prin teză sau lucrare curentă. Se cere ca notarea să reflecte cît mai fidel valoarea cunoștințelor, avînd în vedere rolul ei educativ. Se știe că elevul trăiește sub imperiul unui sistem de continuă apreciere a activității sale, nota încercînd să încununeze valoarea muncii de învățare. Elevul vede în profesorul lui un om de mare încredere, acel om care poate și trebuie să-i însușească puterea de muncă, să-i dea curaj, să-l facă să posedă cu temeinicie zestrea de valori ce i se încredințează. În acest sens, un rol important îl are felul de apreciere al cunoștințelor și de aceea se cade să existe o grijă deosebită a profesorului. Nu trebuie să trecem cu ușurință peste strădaniile ce le depun elevii ascultați. Cînd urmează să facem notarea, atenția noastră trebuie îndreptată asupra unor soluții mentale rapide: cît îi pun? de ce această notă? ținînd seama de rezolvarea întrebării, cît merită? dar comparat cu colegul lui, cum trebuie apreciat? Nu este lipsit de importanță să luăm în considerare și evoluția lui prin comparație cu el însuși — așa cum s-a manifestat pînă atunci. Iată deci, că nu este de loc ușor să acorzi o notă. Am vorbit de notă. Ne gîndim la valoarea ei pentru elevi, dar lărgim sfera valorii și o raportăm la noi și, de ce să n-o spunem, și la familie. Nu sînt situații cînd, nota fiind pusă la repezeală, efectul este pierderea încrederii colectivului cu care lucrezi? Cîtă valoare are o notă bună care exprimă o realitate și com-

pensează strădania unui elev care a muncit, dorind să dovedească puterea lui intelectuală, ne-o spune privirea lui, atitudinea de bucurie pe care o simți din întreaga lui comportare.

Corectarea în grabă a lucrărilor scrise, în care elevii se străduiesc să insumeze un volum de cunoștințe, este o altă greșală a noastră. Dacă elevii în timpul acestor lucrări stau în încordare nervoasă, dacă mulți din ei fac efortul de a reda cit mai corect problemele de conținut ale temei date, atunci merită să ne plecăm cu mai multă grijă asupra verificării și notării lor. Ni se cere o mare grijă, o deosebită obiectivitate și, în nici un caz, o scădere a exigenței. Nota trebuie să fie însoțită și de care o simți din întreaga lui comportare.

Verificarea cunoștințelor este un mijloc de a revedea, de a adînci cunoștințele, de a pătrunde la noi date, la noi idei, dîndu-ne posibilitatea de a urmări, de-a lungul activității școlare a elevului, măsura în care se poate prezenta bilanțul rezultatelor obținute. Este situația cea mai edificatoare, în care se dezvăluie manifestarea capacității, încrederii, responsabilității, efortului spre devenire, spre o evoluție continuă : îi avem pe elevi, în asemenea cadru, nu ca executanți, ci ca participanți la procesul instructiv-educativ, angajați într-un climat nou de muncă, o muncă colectivă, care îi deprinde cu o activitate de colaborare, cu inițiativă.

Meritul profesorului rezidă în a ști să realizeze deschiderea spre cunoaștere, în puterea de atracție spre valorile științei istorice, de a angaja capacitățile elevilor în așa fel, încît să fie mereu prezente la actul de creație, să fie continuu în activitatea intelectuală. Astfel îi formăm pentru menirea ce o vor avea în societate. În felul acesta, răspundem prin fapte cerinței exprimate clar în documentele de partid : „ridicarea nivelului calitativ al întregii activități de instruire și educare a tinerei generații, pregătirea ei temeinică pentru muncă, pentru viață”.

Dacă am subliniat cîteva lucruri referitoare la verificarea „imediată”, o considerăm importantă și pe cea de „perspectivă”, acea verificare a aplicabilității celor învățate în școală și confirmate în practica vieții. Acest aspect al verificării, din păcate, nu mulți îl consideră ca o componentă a activității, deși el ne-ar crea mari satisfacții. Ca om al societății, ca profesor al unui fost elev, ai fi gata oricînd să dai calificativul maxim atunci cînd te găsești în fața unui muncitor de mare pregătire care, prin realizările, prin comportamentul său, este o mîndrie a unității în care lucrează.

Așa ajungem să răspundem unei distinse aprecieri care subliniază că o „datorie de onoare a școlii este aceea de a forma nu numai buni specialiști, ci și cetățeni conștienți, cu o concepție despre lume și viață profundă, devotați cauzei socialismului, luptători înflăcărați pentru înălțarea patriei pe noi culmi de progres și civilizație”.